

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА**

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
підготовки магістра
спеціальності 081 «Право»

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі»**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: **Гладкий С.О.** – д.ю.н., професор, професор
кафедри правознавства ВНЗ Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Божко В.М. – д.ю.н., доцент, доцент кафедри державного управління і права
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка;
Кальян О.С. – к.ю.н., доцент, завідувач кафедри правознавства Полтавського
інституту економіки і права Вищого навчального закладу «Відкритий
міжнародний університет розвитку людини «Україна».

Обговорено і схвалено
на засіданні кафедри правознавства
протокол № 5 від 24 грудня 2015 р.
Завідувач кафедри _____ проф. Лаврик Г.В.

УЗГОДЖЕНО

На засіданні науково-методичної групи
напряму підготовки/спеціальності
протокол № 2 від 24 грудня 2015 р.
Голова науково-методичної групи
_____ проф. Лаврик Г.В.

СХВАЛЕНО

Голова науково-методичної ради
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
«__» _____ 2016 р.
_____ проф. Рогоза М.Є.

ВСТУП

Модернізація системи вищої освіти в Україні як імператив освітньої політики Української держави на сучасному етапі передбачає активізацію участі всіх суб'єктів освітньої діяльності в організації та здійсненні наукових досліджень. У Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що наукова і науково-технічна діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою освітньої діяльності й здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної і виробничої діяльності в системі вищої освіти (ст. 65 п. 1). Суб'єктами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є насамперед науково-педагогічні працівники, а також особи, які навчаються у вищих навчальних закладах. Як засвідчує досвід, широкий вибір форм організації науково-дослідної роботи студентів має велике значення для створення у вищому навчальному закладі атмосфери творчості. Залучення студентів до наукових досліджень сприяє активізації їх розумової діяльності, самовдосконаленню і самореалізації.

Вивчення студентами курсу «Методологія та організація наукових досліджень», методології наукової праці створює перспективу розширення й поглиблення ними власного досвіду дослідницької роботи від найпростіших її форм (підготовка виступу на семінарському занятті, рефератів з конкретної дисципліни тощо) до виконання кваліфікаційних робіт та підготовки наукових публікацій.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 081 «Право».

Предметом навчальної дисципліни є наукове дослідження – його світоглядні й теоретичні засади, принципи, організація, методологія і методика.

Міждисциплінарні зв'язки визначаються комплексним (теоретичним, методологічним, методичним, організаційним, практичним) змістом навчальної дисципліни та водночас її тісним зв'язком з усіма іншими юридичними навчальними дисциплінами. У структурно-логічній схемі викладання дисциплін навчальна дисципліна «Методологія та організація наукових досліджень» має передувати підготовці студентами магістратури кваліфікаційної роботи. Реалізація завдань дисципліни здійснюється на основі тісних міжпредметних зв'язків з фаховими дисциплінами (насамперед, «Теорією держави і права»), а також з філософією, логікою та психологією, дисциплінами лінгвістичного профілю.

Пропонована програма навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» структурована згідно з особливостями організації навчального процесу і складається з двох логічно взаємопов'язаних **модулів**:

I модуль – «Методологія науково-юридичних досліджень»;

II модуль – «Організація науково-юридичних досліджень».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є розширення й поглиблення знань студентів, які навчаються за магістерською програмою, щодо теоретичних засад, методології,

технологій та організації наукових досліджень у галузі правничих наук, а також розвиток умінь і навичок науково-дослідної роботи, які мають реалізуватися ними при підготовці магістерських робіт.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- поглиблення та конкретизація уявлень про науку як систему знань і методологічний інструментарій практично орієнтованого пізнання соціальної дійсності загалом та державно-правової дійсності зокрема;
- опанування системи методологічних підходів та методів науково-юридичних досліджень, осмислення плюралістичності її парадигмальних засад і світоглядних основ;
- ознайомлення з ключовими технологіями наукового пізнання, основними принципами та етапами організації науково-юридичного дослідження;
- надання студентам методичних рекомендацій щодо проведення самостійних наукових досліджень, виконання ними окремих видів навчально-дослідних і наукових робіт.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- організаційні засади здійснення наукових досліджень та сучасні вимоги щодо їх ресурсного забезпечення;
- теоретичні основи здійснення наукових досліджень, зокрема, їх види, критерії науковості знань тощо;
- структуру і логіку наукового дослідження, його основні етапи;
- сучасні парадигмальні засади науково-юридичного пізнання;
- загальні та спеціальні методи науково-юридичних досліджень;
- методи пошуку і обробки наукової інформації;
- загальні вимоги щодо підготовки, оформлення і захисту магістерських робіт;
- форми наукової комунікації;

вміти:

- володіти методами організації науково-дослідної діяльності;
- формулювати тему наукової роботи;
- розрізняти і визначати об'єкт і предмет дослідження;
- формулювати актуальність, новизну, теоретичну і практичну значущість дослідження;
- оцінювати придатність методів дослідження та визначати достовірність і об'єктивність одержаних результатів;
- здійснювати самостійний пошук наукової інформації;
- здійснювати добір фактичного матеріалу;
- оформлювати наукові результати згідно вимог Міністерства освіти і науки України;
- презентувати результати наукового дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ЮРИДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 1. Наукове дослідження як форма розвитку науки і технологія застосування методологічних засобів

Поняття та основні функції науки. Об'єкт і предмет науки. Класифікація наук.

Основні риси та функції юридичної науки. Система юридичних наук. Юридична наука в системі соціально-гуманітарного наукового знання.

Наукове дослідження як основна форма розвитку науки. Класифікація наукових досліджень. Ефективність наукових досліджень.

Методологія науки як основа наукового дослідження, її поняття та структура. Функції методології науки. Метод, методика і техніка дослідження. Наукові методи та методи практичної діяльності.

Поняття і структура методології юридичної науки. Класифікація методів юридичної науки.

Предметна та цільова обумовленість методів юридичної науки. Проблема належності, допустимості, істинності, доцільності при виборі методу дослідження.

Наукові поняття як знаряддя юридичного мислення. Правові поняття і категорії. Правовий концепт.

Тема 2. Парадигмальні засади наукових досліджень

Наукове дослідження як процес наукового мислення та фіксації його результатів. Плюралістичність світоглядних засад наукового мислення.

Поняття типу (стилю) наукового мислення, наукової парадигми та наукової картини світу, їх взаємообумовленість. Типологія стилів наукового мислення (класичний, некласичний, постнекласичний стилі). Парадигми і наукові революції. Міжпарадигмальний діалог.

Філософсько-світоглядні підходи в наукових дослідженнях (матеріалістичний та ідеалістичний; діалектичний та метафізичний; визнання чи заперечення об'єктивних соціальних закономірностей та можливості їх пізнання й ін.).

Поняття праворозуміння, його значення для юридичної науки та практики. Тип праворозуміння як парадигма. Основні теоретичні підходи до праворозуміння. Причини та умови множинності підходів до праворозуміння. Основні характеристики сучасних підходів до праворозуміння.

Тема 3. Саморефлексія як методологічний принцип сучасного наукового пізнання

Поняття суб'єкта наукового пізнання. Парадигмальні відмінності в розумінні взаємозв'язку і взаємодії суб'єкта та об'єкта наукового пізнання. Суб'єкт наукового пізнання з погляду некласичної парадигми.

Здатність до саморефлексії (самопізнання) як фахова компетенція сучасного науковця. Самосвідомість науковця, її роль у процесі самопізнання та наукового пізнання.

Саморефлексивна установка свідомості та способи її реалізації у процесі пізнання.

Правосвідомість як предметне поле та інструмент правового самопізнання та науково-юридичного пізнання. Правовий менталітет. Пізнавальні ментальні установки. Деформації правосвідомості, їх роль у пізнанні суб'єктом світу права.

Тема 4. Методологічні підходи у науково-юридичних дослідженнях

Поняття наукового підходу. Співвідношення наукового підходу та наукового методу. Методологічні принципи.

Загальна характеристика системи методологічних підходів юриспруденції. Історичний підхід. Логічний підхід. Герменевтичний підхід. Порівняльний підхід. Ціннісний (аксіологічний) підхід. Системний підхід. Синергетичний підхід. Поведінковий (біхевіористський) підхід. Гуманістичний підхід. Кібернетичний підхід. Структурний підхід. Функціональний підхід. Системно-функціональний підхід. Інституціональний підхід. Інтерсуб'єктивістський підхід. Комплексний підхід.

Тема 5. Методи науково-юридичних досліджень

Поняття та загальна характеристика загальнонаукових методів пізнання державно-правових явищ. Методи теоретичних та емпіричних досліджень. Формально-логічні процедури (аналіз, синтез, індукція, дедукція та ін.). Системний метод. Структурний метод. Функціональний метод. Порівняльний метод.

Наукові методи пізнання державно-правових явищ, що застосовуються суміжними науками або групами наук. Історичний метод. Психологічний метод. Метод конкретно-соціологічного дослідження. Інституціональний метод. Математичні та статистичні методи. Кібернетичний та інші методи технічних наук, що використовуються в юриспруденції.

Поняття та загальна характеристика спеціальних методів науково-юридичного пізнання. Формально-юридичний метод. Порівняльно-правовий метод. Історико-правовий метод. Методи правової герменевтики. Метод державно-правового моделювання. Метод державно-правового експерименту. Метод судової статистики.

Модуль 2

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ЮРИДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 6. Організаційні засади наукових досліджень

Організаційні засади наукової діяльності в Україні. Поняття про науковий напрям і наукову школу.

Склад та підготовка наукових кадрів в Україні. Наукові ступені та вчені звання в Україні: сутність, значення, порядок присудження. Статус науковця.

Організація наукових досліджень у вищому навчальному закладі. Університет як суб'єкт наукової діяльності.

Міжнародне співробітництво в науково-дослідній сфері. Чинні міжнародні програми, які діють в Україні. Організація наукових грантів та проектів обміну науковим досвідом між українськими та зарубіжними вченими. Стажування за кордоном. Партнерські відносини споріднених університетів Європи й України.

Тема 7. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

Поняття та види інформаційного забезпечення наукових досліджень. Роль і функції наукової інформації.

Система джерел наукової інформації: бібліотечні фонди, архівні фонди. Друковані джерела: книги, журнали, збірки матеріалів тощо. Електронні ресурси, пошукові системи мережі Інтернет.

Специфіка джерел юридичних досліджень. Нормативно-правові документи. Матеріали юридичної практики. Правова статистика.

Організація роботи з науково-теоретичними та емпіричними джерелами. Пошук, відбір та опрацювання джерельної бази дослідження.

Основні правила посилання і цитування. Оформлення списку використаних джерел і літератури (вимоги ДСТУ).

Тема 8. Наукове дослідження як процес, його логіка та етапи проведення

Процес наукового дослідження, його характеристики та етапи проведення.

Категоріально-понятійний апарат наукового дослідження.

Тема наукового дослідження: критерії вибору, порядок конкретизації. Науковий напрям. Наукове питання.

Поняття наукової проблеми. Види наукових проблем. Постановка і уточнення наукової проблеми. Проблемна ситуація. Наукова проблема і наукова теорія. Наукова проблема в правознавстві.

Поняття наукової гіпотези. Види наукових гіпотез. Етапи розробки наукової гіпотези. Постановка і формулювання наукової гіпотези. Способи підтвердження наукової гіпотези (теоретичні та експериментальні дослідження). Наукове обґрунтування та наукові пояснення. Наукова гіпотеза і наукова теорія.

Тема 9. Оформлення та апробація результатів наукового дослідження

Науковий стиль мовлення. Наукова українська мова. Виразність і мова тексту наукової праці.

Поняття наукової термінології. Види юридичних термінів. Правильність застосування наукової термінології.

Форми наукових праць з юридичних наук: тези доповідей, наукові статті, монографії, дисертації. Система фахової періодики для публікації результатів дослідження. Наукові семінари, конференції, конгреси. Спеціалізована комунікація через Інтернет.

Дискусія як форма апробації наукового дослідження. Порядок ведення наукової дискусії.

Тема 10. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

Поняття, мета і завдання науково-дослідної роботи студентів, які здобувають юридичну освіту. Роль науково-дослідної роботи у процесі підготовки фахівця-юриста. Види та форми науково-дослідної роботи студентів. Участь у діяльності наукового студентського гуртка. Участь у діяльності студентського дискусійного клубу. Магістерська робота.

Організація підготовки та захисту магістерської роботи. Обов'язки наукового керівника магістерської роботи. Обов'язки студента з виконання магістерської роботи.

Структура магістерської роботи, її розробка.

Обрання та затвердження теми магістерської роботи. Складання плану і графіка виконання магістерської роботи. Робота з літературою, нормативними актами та іншими джерелами.

Вимоги до змісту магістерської роботи. Актуальність дослідження. Вибір об'єкта та предмета дослідження. Мета і завдання дослідження. Новизна і практичне значення дослідження. Зміст дослідження. Логічна послідовність викладу матеріалу. Наукові висновки та пропозиції автора дослідження.

Вимоги до оформлення магістерської роботи.

Перевірка магістерської роботи. Відзив наукового керівника та рецензія. Захист магістерської роботи. Порядок оцінювання магістерської роботи.

Підготовка та оформлення наукової доповіді за матеріалами магістерської роботи на наукову конференцію.

3. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>
3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 33. - Ст. 345.
5. Про інформацію: Закон України від 13 січня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 32. - Ст. 313.
6. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 48. - Ст. 253.
7. Про Академію правових наук України: Указ Президента України від 23 липня 1993 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
8. Положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України: Затв. Указом Президента України від 8 квітня 2011 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/410/2011>
9. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника: Постанова Кабінету

Міністрів України від 24 липня 2013 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-п>

10. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17 жовтня 2012 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1851-12>

Основна література:

11. Азарян А.А. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.А. Азарян, Р.С. Азарян. - Кривий Ріг : Вид. центр КТУ, 2010. - 231 с.
12. Білоусова Т.П. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т.П. Білоусова, Ю.О. Маркітантов ; Кам'янець-Подільський держ. ун-т. - Кам'янець-Подільський : [б.в.], 2004. - 120 с.
13. Бірта Г.О. Методологія та організація наукових досліджень : курс лекцій / Г.О. Бірта. - Полтава : ПУЕТ, 2012. - 82 с.
14. Грищук Ю.С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю.С. Грищук ; Нац. технічний ун-т "Харківський політехнічний ін-т". - Х. : НТУ "ХПІ", 2008. - 232 с.
15. Демківський А.В. Основи методології наукових досліджень : навч. посіб. / А.В. Демківський, П.І. Безус. - К. : Акад. муніцип. упр., 2012. - 276 с.
16. Захаркевич О.В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Захаркевич, Г.С. Швець, О.М. Сарана. - Хмельницький : ХНУ, 2013. - 223 с.
17. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В.В. Ковальчук, Л.М. Моїсєєв ; наук. ред. В. О. Дроздов ; Державна наукова установа "Інститут інноваційних технологій і змісту освіти", АПН України, Південний науковий центр. - 4-е вид., перероб. і доп. - К. : Професіонал, 2007. - 239 с.
18. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень. Становлення категоріальних форм міждисциплінарного знання : навч. посіб. / В.В. Ковальчук, О.М. Маслій, С.О. Ключник. - О., 2012. - 148 с.
19. Колесников О.В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Колесников. - 2-ге вид., випр. та допов. - К. : Центр учб. л-ри, 2011. - 143 с.
20. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : Навч. посібник / О.В. Крушельницька. - К. : Кондор, 2006. - 206 с.
21. Лудченко О. Основи наукових досліджень і патентознавство : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Лудченко [та ін.]. - 4-те вид., переробл. і доповн. - К. : Ун-т "Україна", 2011. - 236 с.
22. Основи наукових досліджень : навч. підруч. / [В.І. Саюк та ін. ; за ред. В.І. Саюк, Є.Р. Чернишової] ; Нац. акад. пед. наук України, Ун-т менедж. освіти. - К. : Педагогічна думка, 2012. - 143 с.
23. Пилипчук М.І. Основи наукових досліджень : підруч. / М.І. Пилипчук [та ін.]. - К. : Знання, 2007. - 270 с.
24. Стадніченко О.О. Основи наукових досліджень та інформаційна культура студентів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Стадніченко,

І.Л. Мацегора ; ДВНЗ "Запорізь. нац. ун-т" МОН України. - Запоріжжя : [ЗНУ], 2010. - 206 с.

25. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Г.С. Цехмістрова ; Київський ун-т туризму, економіки і права. - К. : Слово, 2003. - 235 с.

Додаткова література:

26. Алаїс С.І. Проблема праворозуміння в основних школах права : дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / С.І. Алаїс ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. - К., 2003. - 203 арк.
27. Афанасьєв А.О. Основи наукових досліджень : навч. посібник / А.О. Афанасьєв, Є.Ю. Кузькін ; Харківський нац. екон. ун-т. - Х. : ХНЕУ, 2005. - 96 с.
28. Білецький Б. Основи наукових досліджень: категорії, поняття, терміни, нормативні документи : навч. посіб.-довід. / Б. Білецький, О. Добржанський. - Чернівці : Технодрук, 2010. - 380 с.
29. Гладкий С.О. Вчення Л. Петражицького як теоретико-методологічний інструмент правового самопізнання / С.О. Гладкий // Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Полтава, 6 червня 2014 р. – Полтава: ПУЕТ, 2014. – С. 6-12.
30. Гладкий С.О. Деформації правосвідомості у контексті правового самопізнання / С.О. Гладкий // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Право» : збірник наукових праць. – Х.: ХНУ, 2014. – № 1137. – С. 22-25.
31. Гладкий С.О. Поняття правового менталітету як засіб правового самопізнання / С.О. Гладкий // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. – Вип. 65. – С. 9-18.
32. Гладкий С.О. Правове самопізнання як предмет комплексного дослідження: концептуальні аспекти / С.О. Гладкий // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. – Вип. 63. – С. 3-9.
33. Гладкий С.О. Правовий менталітет як об'єкт правового самопізнання / С.О. Гладкий // Часопис Київського університету права : Український науково-теоретичний часопис. – К.: КУП, 2014. – № 2. – С. 14-16.
34. Гладкий С.О. Правовий нігілізм як об'єкт правового самопізнання / С.О. Гладкий // Форум права : електронний науковий журнал. – Х.: ХНУВС, 2014. – № 3. – С. 69-73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_3_13.pdf
35. Гладкий С.О. Правосвідомість як предметне поле та інструмент правового самопізнання / С.О. Гладкий // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право : збірник наукових праць. – Маріуполь: МДУ, 2013. – Вип. 6. – С. 10-19.
36. Гладкий С.О. Самосвідомість як структурно-функціональне ядро правового самопізнання / С.О. Гладкий // Часопис Київського університету права :

Український науково-теоретичний часопис. – К.: КУП, 2014. – № 3. – С. 13-16.

37. Гладкий С.О. Світоглядні координати правового самопізнання / С.О. Гладкий // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. – Вип. 64. – С. 11-19.
38. Гладкий С.О. Склад правосвідомості у контексті правового самопізнання / С.О. Гладкий // Часопис Київського університету права : Український науково-теоретичний часопис. – К.: КУП, 2014. – № 1. – С. 12-16.
39. Гладкий С.О. Структура самосвідомості у контексті правового самопізнання / С.О. Гладкий // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. – Вип. 66. – С. 3-12.
40. Гладкий С.О. Трансформації праворозуміння у вимірі правового самопізнання / С.О. Гладкий // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Серія «Право» : збірник наукових праць. – Х.: ХНУ, 2014. – № 1106. – С. 34-37.
41. Глосарій з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання / Харк. нац. екон. ун-т ; уклад. О.А. Єрмоленко. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. - 23 с.
42. Горбачук В.Т. Основи наукових досліджень : конспект лекцій для студ. та магістрантів пед. ун-ту / В.Т. Горбачук ; Слов'янський держ. пед. ун-т. - Слов'янськ : СДПУ, 2003. - 88 с.
43. Гребеньков Г.В. Методологія кримінально-правових досліджень : наук.-практ. посіб. / Г.В. Гребеньков, Є.С. Назимко ; Донец. юрид. ін-т. - Донецьк : Цифрова типографія, 2012. - 201 с.
44. Данилкович А.Г. Основи наукових досліджень у вищому навчальному закладі : навч. посіб. / А.Г. Данилкович ; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. - К. : КНУТД, 2010. - 294 с.
45. Дідик М.М. Основи наукових досліджень у криміналістиці : підруч. для вищих навч. закл. МВС України / М.М. Дідик, І.Ю. Горбатенко ; Національний ун-т внутр. справ. Херсонський юрид. ін-т. - Херсон : ВАТ "Херсонська міська друкарня", 2003. - 214 с.
46. Дубов Г.О. Становлення методології юридичних досліджень: особливості радянського та сучасного етапів : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Г.О. Дубов ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2014. - 16 с.
47. Завальний А.М. Методологічні та теоретичні основи пізнання юридичних фактів : монографія / А.М. Завальний. - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011. – 95 с.
48. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила: ДСТУ 3582–97. - Введ. 01.07.98. - К.: Держстандарт України, 1998. - 16 с.
49. Кельман М.С. Юридична наука: проблеми методології : монографія / М.С. Кельман ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Т. : Терно-граф, 2011. – 492 с.

50. Кириленко О.П. Основи наукових досліджень у схемах і таблицях : навч. посіб. / [О.П. Кириленко, В. В. Письменний] ; Терноп. нац. екон. ун-т. - Т. : ТНЕУ, 2013. - 227 с.
51. Кмитовский В.А. Правоведение: история, теория, методология / В. Кмитовский, Н. Никифоров ; Балтийская международная академия. - Рига : [б.и.], 2008. – 262 с.
52. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень : навч. посібник / В.В. Ковальчук, Л.М. Моїсєєв ; АПН України. Південний науковий центр. - 2.вид., перероб. і доп. - К. : Видавничий дім "Професіонал", 2004. - 206 с.
53. Корягін М.В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / М.В. Корягін, М.Ю. Чік. - К. : Алерта, 2014. - 620 с.
54. Маниліч М.І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / М.І. Маниліч [та ін.]. - Чернівці : Букрек, 2005. - 252 с.
55. Методологические проблемы правоведения / Московский гос. ун-т им. М.В.Ломоносова ; ред. М. Н. Марченко. - М. : Изд-во Моск. ун-та, 1994. – 176 с.
56. Моштук В. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. для самост. роботи студ. / В. Моштук, В. Терес ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. - Дрогобич : [РВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2010. - 117 с.
57. Отенко І.П. Основи наукових досліджень : конспект лекцій / І.П. Отенко; Харк. нац. екон. ун-т. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. - 80 с.
58. Питання удосконалення методології сучасної юриспруденції : тези 2-гої Міжнар. наук. конф., присвяч. пам'яті проф. О.В. Сурілова, 30-31 берез. 2012 р. / Нац. ун-т "Одес. юрид. акад" ; [за заг. ред. Ю.М. Оборотова]. - О. : Фенікс, 2012. - 266 с.
59. Пихтіна Н.П. Основи наукових досліджень в опорних схемах : навч.-метод. посібник / Н.П. Пихтіна, С.О. Нестерець ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. - Ніжин : Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2007. - 45 с.
60. Пихтіна Н.П. Основи наукових досліджень в опорних схемах : навч.-метод. посіб. / Н.П. Пихтіна, С.О. Нестерець ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. - 2-ге вид. - Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. - 71 с.
61. Попович М.М. Основи наукових досліджень : конспект лекцій / уклад. М.М. Попович ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2008. - 80 с.
62. Порівняльне правознавство у системі юридичних наук: проблеми методології / О.В. Кресін [та ін.] ; ред. Ю.С. Шемшученко ; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. - К. : [б.в.], 2006. - 256 с.
63. Пушкар О.І. Основи наукових досліджень : конспект лекцій / О.І. Пушкар, О.А. Єрмоленко ; Харківський нац. екон. ун-т. - Х. : ХНЕУ, 2005. - 88 с.
64. Розвиток методології сучасної юриспруденції. Третя Міжнародна наукова конференція, 12 квітня 2013 року : матеріали / Нац. ун-т "Одес. юрид. акад." ; [відп. ред. Ю.М. Оборотов]. - О. : Фенікс, 2013. - 214 с.
65. Свердан М.М. Основи наукових досліджень : навч. посібник / М.М. Свердан, М.Р. Свердан ; Буковинська держ. фінансова академія. - Чернівці : Рута, 2006. - 352 с.

66. Свердан М.М. Основи наукових досліджень : підруч. / М.М. Свердан, М.Р. Свердан ; Буковинська держ. фінансова академія. - Чернівці : Рута, 2008. - 456 с.
67. Сидоренко В.К. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для вищ. пед. закл. освіти / В.К. Сидоренко, П.В. Дмитренко. - К. : РННЦ "ДІНІТ", 2000. - 260 с.
68. Суворін О.В. Основи наукових досліджень та наукова інформація : [навч. посібник] / О.В. Суворін [та ін.] ; Східноукраїнський нац. ун-т ім. Володимира Даля. Технологічний ін-т. - Луганськ : [б.в.], 2008. - 129 с.
69. Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. / О.В. Зайчук [та ін.] ; ред. О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко. - 2-ге вид., переробл. і доп. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 688 с.
70. Теорія держави і права: підруч. / [Петришин О. В. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О.В. Петришина ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х.: Право, 2014. - 366 с.
71. Фальковський А.О. Аксіологічний підхід в методології сучасної юриспруденції: дис... канд. юрид. наук : 12.00.12 / А.О. Фальковський ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О., 2011. - 216 арк.
72. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень : конспект лекцій / А.С. Філіпенко. - К. : Академвидав, 2004. - 207 с.
73. Швець Ф.Д. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Ф.Д. Швець. - Рівне : НУВГП, 2013. - 208 с.

4. Форма контролю успішності навчання

Контрольні заходи здійснюються науково-педагогічними працівниками і включають поточний і підсумковий контроль. Об'єктами системи поточного та підсумкового контролю є робота студентів на семінарських (практичних) заняттях та виконання ними індивідуальних (домашніх) завдань. Поточний контроль здійснюється при проведенні семінарських та індивідуальних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу дисципліни.

Під час проведення семінарських занять застосовуються такі методи контролю, як усне та письмове опитування студентів з питань, визначених планами семінарських занять, дискусійне обговорення проблемних питань з теми заняття, усне та письмове складання студентами тестів. При проведенні практичних занять – контроль здійснюється при розв'язуванні окремими студентами біля дошки та «малими групами» комплексу практичних задач і проблемних ситуацій.

Поточний контроль під час індивідуально-консультативних занять здійснюється за допомогою відповідних тестів в усній або письмовій формі. Такий контроль застосовується стосовно тих студентів, які мають поточну заборгованість із поважних причин. Поточний контроль виконання студентами індивідуальних (домашніх) завдань здійснюється за допомогою перевірки викладачем результатів розв'язання таких завдань.

Підсумкове оцінювання знань з дисципліни здійснюється у формі екзамену.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається із суми балів за результатами поточного контролю знань. Загальна сума набраних балів протягом семестру за поточну успішність максимально складає 100. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовується в ПУЕТ, з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Оцінка «відмінно» (90-100 балів) передбачає, що студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

Оцінка «дуже добре» (82-89 балів) передбачає, що студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Оцінка «добре» (74-81 бал) передбачає, що студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача й самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.

Оцінка «задовільно» (64-73 бали) передбачає, що студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Оцінка «достатньо» (60-63 бали) передбачає, що студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.

Оцінка «незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю» (35-59 балів) передбачає, що студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

Оцінка «незадовільно» з обов'язковим вивченням залікового кредиту» (1-34 бали) передбачає, що студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.